

ERDÉLYI GAZDA

MECJELEN

minden hónap közepén és végén
legalább 1 iven
és az egyleti tagoknak
ingyen
küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 ft. félre 2 ftal frét-
hetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

Pénz- és érték küldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ

(Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz)

a lap szellemi részét illető küldemények az

ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ

(Gamauf Vilmos e. titkárhoz)
czimrendők.

AZ

ERDÉLYI

GAZDASÁGI EGYLET

KÖZLÖNYE.

Hirdetési díjszabályzat.

	1-1	1-3	1-6	1-12	1-18	1-24
széri hirdetéskor						
	kr/ft	kr/ft	kr/ft	kr/ft	kr/ft	kr
16/6 lap	14	36	70	120	160	200
5/6 "	7	18	35	60	80	100
4/6 "	3	9	17	30	40	50
2/6 "	1	75	4	50	8	75
1/6 "	—	90	2	25	4	40
				7	50	10
						12
						50

Azonkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor
a hirdetés megjelenik.

A szíves megrendelésben világosan kérjük kitenni;
mennyi helyet igényel a beküldő mellékelt hirdetés
számára.

Hirdetéseket elfogadnak Haasenstein és
Vogler urak Pest, Bécs, Prága stb.
Mellékletek 5 o. é. fiba számíttatnak, a szükséges
póldányszámról a kiadóhivatal ad felvilágosítást.

Felügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kodolányi Antal, Mina
János, Nagy Ferencz, Szabó Samu, Szentgyörgyi József.

Elnök Nagy Ferencz beszéde

a torda-aranyosi gazd. egylet tárlatának megnyitásakor.

Tisztelt gyülekezet!

Az erkölcsi bátorság nem csekély mértékére volt
szükség — gazdasági viszonyaink jelen állásában —
épen egyletünk területén, — tárlatot rendezni.

A bátorság magában szép, néha magasztos erény,
ha indokolt, s nagy célok elérésére törekvő erők nyi-
latkozata, még akkor is, ha a küzdelem meghiusulna
s nem remélt véget érne, míg az indokolatlan bátor-
ság, a jóra való erők könnyelmű elfecsérlése, kocz-
kázatja mindazon sikert, a mely idő és alkalom bölcs
megválasztása által elérhető.

Tárlatot tartani, mely gyönyört és élvezetet
nyújtva egyszermind buzdító hatást gyakoroljon, ked-
vező körülmények közt könnyű dolog, de gazdászati
ipar morzsáiból, ugy szólva semmiből, díszes és ta-
nuságos gyűjteményeket állítani össze, ez bizonyára
nem csekély feladat.

Két sovány, siralmas év után a jelen év szeszé-
lyes időjárása a tizes évek inségének rémeit idézte fel,
míg elvégre fenyegető arcját szelidebbre fordítva, vala-
mennyire helyre hozta, a mit kezdetben elrontott.

Az élelmi czikkek magas ára az élhetést csak-
nem oly nehézé teszi, például Tordán, mint Peston
vagy Bécsben, s a munka árának arányos felszökke-
nése által a csekély jövedelmet még csekélyebbre szál-

lítottán le, a multhatatlan kiadások és befektetések tö-
kéjét támadja meg.

Csüreinél asztagok helyett, az asztagfenék szo-
moru képei tátonganak; nemcsak hordóink, pinczéink
is konganak az ürességtől, s a nemes, az éltető és
vidámitó bor helyét már már az ételsorvasztó szesz-
ital kezdi a társadalom nagyobb rétegeiben elfoglalni.

Országos és megbecsülhetlen azon kár, mit gyü-
mölc- és szőlőiparunk a közelebbi tél romboló ha-
tása alatt szenvedett, de sehol se történtek nagyobb
mérvű érzékenyebb rombolások, mint ezen egyleti te-
rület gondosan és szakértelemmel berendezett ültetvé-
nyeiben; néhol egész ültetvények végkép, néhol leg-
nagyobb részben menthetlenül semmisültek meg.

A mit a tél megkimélt, vagy a gondos kéz meg-
menthetett, egy területünk nagyrészére kiterjeszkedett
jégverés tette tönkre.

Ilyen lehangelő előzmények után, vissza nem ri-
adva, azon bátor férfiak, a kik minden áron pályázni
kötelességüknek tartották, azok mi voltunk, ezen fia-
tal egylet választmánya.

Legyen szabad egyszerű rajzokban körvonalozni
indokainkat.

Mindenek előtt elméletben régi, de a gyakorlat-
ban legalább nálunk mindig új egyesülési, társulási
cszme horderejét kívántuk felmutatni. — A classicus
költő szép meséjének az egyenkint törékeny vesszők-
ről, a csomóba s törhetlen nyálábról, melyet gyermek

éveinkben gyönyörrel hallgattunk, azon mély jelentése van társadalmi tekintetben is, hogy egyenkint legjobb akarattal is gyengék, társulva, mint a nyaláb, erőssek s nagy és szép dolgokra vagyunk képesek. Most elhoztuk az elemektől megkímélt termékeink maradványait, s ime a sok kicsi diszes gyűjteménynyé növekedett, hol zsenge egyletünk tagjainak szaporodásával ismereteink-, tapasztalásainkat fogjuk rendre szemlére kitenni. Szellemi érintkezések, eszmecsere, bajaiak és hátramaradásaink okainak gondos fürkészése, a jónak a jobbali összehasonlítása, meg annyi termékenyítő tényezők lesznek, melyek vidéki speciális viszonyaink közt, egyleti területünknek a gazdaság iparnak eddig nem tapasztalt lendületet adhatnak.

De gazdasági tárlatok az önismeret hü tükrei lehetnek. Óramutatója a kimért terület termő képességének, mérlegei a pályázók szakértelmességének. A termelés melyik ágára fektetnek nagyobb, melyikre csekélyebb súlyt, s vajjon a természeti tényezők talaj, égalj, fekvési posztíók által van-e a felfogás indokolva? a termelési iparág fajai közül, melyiken kell a többek felett forcírozni, és melyiket minél szűkebb térre szorítani, vagy merőbe kilökní a sorozatból? Melyek azon tárgyak, a melyeknél a siker a természet ingyen ajándéka, s kevesebb nyoma látszik rajta a gazda eszének, mint kezének? s melyek azok, a hol az elmélet s gyakorlati ész által vezetett szorgalom legyőzte a természeti akadályokat, jelest és értékest állított elő? Több és más hasonló kérdésekre nyílt s tanuságos feleletet adnak a kiállítások.

Megtörténik néha, hogy valamely termelési ágba nyilatkozó bőség és gazdagság szolgáltatja a legsujtöbb szegénységi bizonyítványt. Egy szóval sem mondom, hogy ez máson és nem rajtunk történik meg. Ne beszéljünk talalós meséket, szóljunk nyíltan, csak is nyílt s egyenes szónak van kellő hatása.

Gazdagabb szőlő kiállítást alig láttunk valaha Erdélyben, ezen torda-aranyosi gazdasági egylet szőlőipara közel hatvan borfajjal teljesen képviselve van. Hatvan fajú keverék s nagyrésze kivetni való hívtánság, s aztán legyen ezen vidék több ezer holdon termelt borának hittele, s legyen a termelőnek kiadásával és fáradságaival mérkőzhető haszna! Imé a szegénységi bizonyítványa őseink értelmességének, s a magunkénak, még az egyes, vagy válogatott fajtermelés rendszerére nem térünk át.

Az önismeret ezen egyetlen tanuságáért, ha okulni tudunk rajta, bármely árt adhatnánk, saját hasz-

nunk, hitelünk emelkedése s a maradék hálája lenne okulásunk jutalma.

A gazdasági ipar tárgyainak közszemléje, s versenyre bocsátása a tárlatokon az ipar egyes ágaiba nagy horderejű átalakulást idezett ele eddig is; megcsomósodott előítéleteket. balvéleményeket oszlatott el s a mai népelet alsóbb rétegeibe kezdi bevezetni, úgy szólva gazdasági hitcikké canonisálni azon meggyődést, hogy a megszokott jónál többet ér a jobb s az által, ha nálunknál gazdasági tekintetben is végtele-nül magasabbra emelkedett külföld életbölcesség is, kipróbált tapasztalásait elfogadjuk — a mi náluk sikerre vezetett gazdasági rendszerünkbe bevezetjük, nem csak hogy hazaárulási bünt nem követtünk el, de épen az által vetjük meg jobb létünk s gyarapodásunk alapját. A mi egyenlő természeti körülmények közt egy helyen sikerül, egyenlő okoknak következményei is egyenlők lévén, annak másutt is okvetlen sikerülni kell. Imé a külföldről behozott szőlőfajok meghonosításával, a miről 20 év előtt álmodni sem mertünk, nem csak híressé lett a continensen az erdélyi bór, de annyira keresetté, hogy ma már, a mint mondani szokták, a föld gondja fogja el a borász egyleteket mikép elégítsék ki megrendelőiket.

Ilyen szerencsés tett az amerikából importált Cuttonkorn törökbuzafaj, mely egy szerény tárlati verseny után, roppant termékenysége s kora érése által, jövőre minden fajt kiszorítani készűl a termelésből.

Egy szóval: tárlatok temporále iskolák helyét foglalják el, hol az értelmes, a szorgalmas, az előre, jobbra és nemesebbre törekvő gazda és gazdasszony jeles termékeivel, már nem csak háza, városa vagy faluja körének, — hanem nagy kiterjedésű vidékének példányképe, oktatója, versenyre buzdító, serkentő órája gyakran jelenik — s nem egyszer történik, hogy egy értékes mezőgazdasági vagy kertészeticikke által, melyet messze földről, drága pénzen szerzett meg, vagy öncrején mintegy teremőleg állított elé, reformatora s valódi jóltevője lesz vidékének.

Tartozom a t. cz. közönségnek még egy felvilágosítással. Kérdezhetik sokan: miért kötöttük össze gazdasági tárlatunkkal a világtárlat ügyét? s vajjon nem elbizakodott vakmerészség tőlünk minden tekintetben elmaradott népnek vidéki ipar, mezőgazdasági s nyers termékeivel a világvásár fényes termeibe betolakodni? Feleletem egyszerű:

Az országos intéző bizottmány s a földmívelési miniszter ur egyenes óhajta volt vidékünk minden

águ iparát képviseltetni a világtárlaton. Kötelességünknek tartottuk ezen óhajtsáknak eleget tenni.

A világtárlat programja úgy szólva az emberi s a népeleti munkásság majdnem minden kigondolható ágaira kiterjed.

Mi is az emberi nagy családhoz tartozunk, munka után érdemeljük meg kenyerünket, s az emberi munka szellem ezerirányu nyilatkozatai mellett iparunk egyes ágai közt bizonyára lesz a mi földünk, népéletünk, népszokásaink, növény és ásvány termékeink közt e terület culturéletét és sajátságait kedvező színbe fogja feltüntetni s úgy e földet lakó nép, mint földje szorgalmi vagy őstermékei irányába kiváló érdeket fog kelteni.

De nemcsak a probabilitás, a hihetőség feltevése, positiv adatok alapján is indokoltnak tartjuk egyleti területünket a világtárlaton képviseltetni.

A népeletet jellemző szokások, életmód, népviseletek az erdélyi részek valamely kikerekített completenessán, sehol sem tűnnek fel nagyobb, szeszélyesebb s kellemesebb variációkban, mint épen ezen gazd. egylet területén. Csak román részről 5 egymástól különböző festői szépségű népviseleti változatot tudunk bemutatni — melyek a tárlat ideéig beszerezhetők lesznek.

Gazdasági terményeink közt a tordai, aranyos-széki, toroczki búzát, — borainkból akármennyit, főleg az egységes s már tekintélyes számu plantasiókból, jó hiszemmel épen versenyképeseknek tartunk.

Iparosainkat tömegesen megnyertük a világtárlat concurrentiára. Concurrálni fognak, nem a versenyért, hanem documentálni fogják készítményeikkel a vidéki népelet azon szükségleteit, melyekhez szabja magát akarva vagy nem akarva az iparos osztály, — míg más felől ezen bemutatás lesz egyedül alapja azon ítéletnek, mely népeink culturai állásáról fog a lélektanilag buvárkodó szemlélő által hozatni.

Még sokkal nagyobb hasznokat remélünk vidékünk némely őstermékeinek a világtárlatba való bemutatásával elérhetni.

Az egyleti területen jelenik meg a fedélpala, melylyel a svájci épületek fedvék, oly mennyiségben, hogy az egész Erdély minden épületét azzal lehetne befedni? avagy nem hibáznánk-e, ha ezen építkezési tekintetben oly becses agyag létezését elhallgatnók? mely a tartótlan és gyulékony zsendelynél, a törökény s drága cserépnél könnyűség s századokra kiterjedő tartóssága által végtelenül többet ér? a járai és pedlágai czémet, melyek itthon vannak s mégis ezereket adóznak a külföldnek,

a gránát és trachit telepek, a szindi gyönyörű alabástrom és porcellán föld, nem meg annyi kincsek, melyek a természetvizsgáló figyelmét leköthetik, s egy egy telt erszényű vállalkozót azon jó gondolatra vezethetnek, letelepedni ezen természeti kincsekkel gazdag földön s kiaknázni ennek gazdagságát s munka és forgalom eszközlése által új forrásait nyitni meg a boldogulásnak, s ezáltal a jólét s vagyonosodás előmozdítója lenni.

Ime t. gy. ezek s ezekhez hasonló tekintetek által vezetettünk, egyleti területünket a világtárlaton tőlünk kitelhetőleg képviseltetni.

Végül kedves kötelességemnek ismerem nyilvános kifejezést adni legméjebb hálánknak, melylyel a n. méltóságú földmivelési miniszter urnak tartozunk, ezen fiatal egylet, ép úgy, mint vidékünk gazdaközönsége. A még csak kevés tagot számláló egylet minden vagyona, mely felett rendelkezik, ügyszerete, jó akarata s tagjainak tevékenysége a minister jelentékeny tetteles pártfogása tette lehetségessé, hogy ezen ünnepélyt rendezhünk s a kezünkbe szolgáltatott eszközök segélyével bizalommal léphetünk ki a cselekvés terére. A bennünk helyezett bizodalmat meghálálni egyetlen ut áll előttünk, s ez az ut, minden jóra való gazdának elfoglalni helyét az egylet soraiban, s mindent elkövetni e vidék és város gazdaságát minél virágzóbbá tehetni Örökös és lemoshatatlan szégyenfoltot nyomna a torda-aranyosi vidék lakossága saját homlokára, ha ezen buzdító felhívásra, mely tulajdon érdekeinek is hangos felhívása, részvéttelenséggel, s kölcsönös téttelenséggel felelne. Legyen szabad azon kellemes hitet táplálnom, hogy ez nem fog megtörténni, s ezen mindenkit egyenlően érdeklő ügyben, mindnyájan, mint egy ember, fogunk sora-kozni s ázt diadalra segíteni, a magyar névnek e téren is becsületet szerezni. Ugy legyen!

Méhész naptár.

XII. november.*)

E hóban a méhek csak igen ritka esetben hordanak még virágpórt, előjátékukat söt kirepülésüket is csak ritkán, és csak szép meleg napok délutánján tartják a maguk kiürítése végett. Az évnek e szakában mentől későbbben repülhetnek ki, annál jobb, mert tavaszi kirepülést annál későbbben tehetik, s ez által tavasszal annál kevesebb méh csik áldozatul. Azért tél elején egy meleg szép napon ha a méhek előjátékokat tartják, azon törzseket, melyek csendesen ülnek, vagy árnyék oldalon vannak, kopogtatás,

* A folyó számozásban már korábban hiba történt, mert április és május havak „V.”-essel voltak jelezve. Szerk.

ehelet röplyukoni befúvás, vagy felmelegített méz beprecskelése által ingereljük fel az előjátszásra. Ezt azonban csak akkor tegyük, ha az idő szép, csendes és meleg s több törzseink előjátszanak. Én a felmelegített méznek a röplyukoni beprecskelésre egy kis üveg fecskendőt használok. Ha azonban csak egyes méhek repkednek, a melegített méz beprecskelésével ez esetben fel ne ingereljük, nehogy tömegesen kirepülvén megdermedve elhulljanak.

Novemberben a méhészek nyári állványokon kint telelő méheiket úgy készítsék el s helyezték védállapotba: hogy azoknak a téli nagy hideg se árthasson; mert nevetéséges azon nézet, melyet sok méhész gazdától még ma is lehet hallani, hogy a méhek kemény hidegben kevesebbet fogyasztanak, mint lanyha meleg időben.

A hideg a méheknek, ezen úgy nevezett „nap madarának“ legnagyobb ellensége. És egy méhész-lapban igen helyesen jegyzi meg erre nézve Kalb méhész: hogy „a méh nem jéges medve.“

Ha méheinket télire nyári állványokon hagyjuk és a hideg ellen kellőleg védni akarjuk, meg kell azoknak lakait különböztetnünk.

Pavillonok s egyéb más mozgó építményü kaptárok, melyeknek falai oly melegen vannak építve, hogy azoknak a legnagyobb hideg sem árthat, belsőleg védendők, nehogy a meleg és nedves lég belőlök elillanván, a fiasítási rothadás után, a legveszedelmesebb méhbetegségbe a szömjűségbe essenek. Erre nézve szükséges hogy: miként már előbbi cikkemben mondan, az ajtó és zár-deszka közt levő üreget moha, csepü vagy sarjuval tömjük ki.

A pavillonoknak a fiasítási telep felett levő méztárait nem szükség kitönni, mert ha sem oldalt sem felül a fedő deszkákon semmi lég el nem illanhat, annál több nedveség ülepszik a kaptár falaira, ha a felső lég hüvesebb. A kitömist csak az egyes önálló kaptárok méztár üregében tanácslom. Ilyenek a méhesekben lévő fekkaptárok, melyeknek méztára nem a fiasítási telep felett, hanem azok megett van.

A közönséges szalma vagy vessző kasok bételelése sok féle képen történik. Legjobb mód, melyet korszakunk legnagyobb méhésze b. Ehrenfels feltalált és gyakorolt. A nevezett ur méhkasait nyári helyökön telelte be és pedig a méhpadot elől hátul magasan -- egy lábbal magasabban mint a kasok -- deszkával vette körül, elől a röplyuk irányában négyszögü lyukat vágatott a deszkára és a deszkától a röplyuk szájához csatornát alkalmazott, melyen méhei bármikor szabadon kiröpülhettek. A deszka s kasok közti üreget kitönte apróra vágott szalmával, úgy nevezett szeckával egy lábbal magasabban, mint a kasok teteje. Télben szép napon a méhes elődeszkáit felemelvén, méhei a csatornán kirepülhettek, hideg kedvetlen időben, a deszkát leeresztve ismét bezárta. A deszka és szalma kasok kitöltésére legcélszerűbb csak is az apróra vágott szalma, ez legbiztosabb óvszer az egerek ellen, mert ebbe az egerek bele nem fészkelhetnek.

Bevégezvén ezzel havi méhész cikkeimet, mindenek előtt köszönetet mondok t. szerkesztő urnak, hogy szives

volt azoknak becses lapjában tért adni.*) Bucsut veszek kedves méhész társaimtól s örvideni fogok, ha cikkeimmel a méhészet előmozdítására, bármi csekélységben valamit tehettem.

Isten velünk! Az öreg

Marosmenti méhész.

Vándorgyűlési közlemények.

II.

Felterjesztés egy szarvasmarhatenyésztelő felállítására érdekében.

Magyar kir. földmivelési-, ipar- és kereskedelemügyi nagyméltóságú miniszterium!

Folyó évi october hava elején Dicső-Szent-Mártonban tartott vándorgyűlésünkön, feladatunkból kifolyólag, tanácskozás alá vettük ez országrész jelen anyagi állapotját, ipar, kereskedelem, állattenyésztés, földmivelés tekintetében; kiterjesztettük figyelmünket a jövőre: miképen vélnék mi ez országrész valódi kedvezőtlen anyagi állapotján segíthetni; a mit az alább következőkben kívánunk megkülönböztetett tisztelettel a magas kormány figyelmébe, becses pártfogásába ajánlani.

Régi nyven Erdély csak most kezd a viláfgorgalomba belépni; előre számot kell vetni magával: mely utra kell lépnie, hogy anyagi téren ne maradjon a jelen kedvezőtlen helyzetben, de a körülményekhez képest előre haladjon, mert elvész nemcsak az a nép, mely tudomány nélkül való, hanem az is, a mely vagyontalan.

Rendre felsoroljuk jelen és nézetünk szerint jövő anyagi állását ez országrésznek, igyekeznünk kimutatni emberi számítás szerint: mi lenne az az egyedüli jövedelmi forrás, a mi ez országrész lakóit egyenkint és egyetemlegesen segitené kibontakozni a jelen rossz helyzetből.

A mely ország vagy vidék mindenből keveset, de tekintélyes mennyiségü kiviteli cikket egyből sem tud előállítani, a viláfgorgalomban nyomtalanul elenyészik.

Mint földmivelő ország kezdjük a szemtermelésen. Fekvésénél és föld vegyületénél fogva, ez országrészt gabonatermő földnek átájában nem lehet mondani; állit elé ugyan minden gabona nemből, de mily áron? kétszeres, háromszoros munkával még fél annyit sem, mint a természetlő megáldott legközelebbi szomszédaink egyszeri munkával.

Nem tekintve a jelen rendkívüli esetet a mikor már harmadik éve, hogy ez országrészbe mindennemü gabonát be kell hozni, mert ez Istennek hála, nem fordult elő gyakran, de legyen meglehetősen termésünk, sőt kevés kivitelünk, akkor is az előállítási költségnél s a világ piacától távolítunknál fogva soha sem versenyezhetünk a szomszédokkal. Röviden: gabona kivitelből jövedelmi forrásunk soha se remélhető.

* T. munkatársunknak épen mi tartozunk legmelegebb köszönettel és úgy hisszük t. olvasóközönségünk nevében is szólnunk, ha érdemekben öszült veterán méhésznököt további becses közreműködésre felkérjük. Szerk.

Iparunk, kereskedelmünk nincs; sok kedvező körülmények összeműködésével, a messze jövőben talán lesz, adja Isten, hogy legyen is.

A gazdaság terén van még egy szép jövővel kecsegtető ág, a szőlőművelés; ez a most megindult üdvös mozgalom következtében lehet jövedelmi forrás annak a vidéknek, a hol t. i. megterem; de ez nem általános termény, ennél fogva általános jövedelmi forrásul nem szolgálhat.

Áttérve az állattenyésztésre, szólva először is a lótenyésztésről, a magas kormány dicsőre méltó buzgalmat fejt ki ez állat nemesítésére, hasznossá tételére, örömmel értesültünk, hogy a magas kormány épen most szándékozik ez országrészben is egy álladalmi ménest alapítani, meglesz ennek is a kívánt üdvös eredménye, de ismerve viszonyainkat, népünket, ennek nem is ok nélküli előszertetét más állathoz, félünk, hogy általános elterjedést nem fog érni, még csak annyira sem, mint a Királyhágón tuli részekben.

A juhtartást, értve alatta az erdélyi fajt (mert ugynevezett nemes gyapjút termő juh ez országrészben felette kevés van) e faj teljesen elterjedt ez országrészben; tenyésztési kis birtokoson kezdve a legnagyobbig mindenki; bérczes hazánkban a legnélkülözhetlenebb állat, e nélkül sok helyen nem lehetne földet művelni; ez adja a nép eledeleit, ruházatát; kivétel is van részint javított, részint sovány állapotban; a mi a belfogyasztásból megmarad, kevés gyapju kivétel is van, de állattenyésztésünkben mind a jelen mind a jövőben csak másodrendű jövedelmi forrás.

Sertésenyésztése ez országrésznek, a forgalom megnyitásával, nem versenyezhet a természettől jobban megáldott szomszédokkal.

Utoljára hagytuk Erdély szarvasmarha tenyésztését. Ez adta a mult időkben a legnagyobb birtokostól kezdve a legkisebbig, még a földet nem bíró szegény embernek is az egyedüli jövedelmet. De mily állapotban van jelenleg a szarvasmarhatenyésztés! a ki figyelemmel kíséri vásárlunkat, láthatja, hogy évről évre alább száll számban és minőségben. A királyhágón tuli uradalmak, hizlalók, ha jó igavonó és hizó marhát akarnak szerezni, Erdélybe jöttek, jönnek ma is, de már nem találnak se eleget, se a célznak megfelelőt. Elmondjuk okát ez országos bajnak. Nincsenek községi bikák, nincs honnan beszerezni; vannak egész községek, hol egy bika sincs, de a hol van is, a célznak távolról sem felel meg; a közelebbi számlálás szerint ez országrészben száz tehénre esett egy bika. Ez állatfaj lenne pedig a mi véleményünk szerint, a mi ez országrésznek még sok ideig egyedüli jövedelmi forrása lehetne. — Ezt tenyészthetné ez országrész minden lakója egyenkint és egyetemlegesen; de ha az eddigi hanyatlást valamely országos intézkedés meg nem gátolja, teljesen elvész a még tán megmenthető tenyész anyag, el ez országrész jövedelmi forrása.

Ez okból megkülönböztetett tisztelettel ajánljuk a nagyméltóságú miniszter ur figyelmébe országrészünk állapotját, és kérjük kegyeskedjék közbenjárni a törvényhozó testületnél, hogy állítson ez országrészbe egy külön szar-

vasmarha tenyésztelepet, mint a milyen már a Királyhágón tuli részben van; a magas kincstárnak van ez országrészben birtoka, vagy ezek valamelyikén, vagy bérbirtokon.

Alázatos véleményünk szerint lehetne 100 darab tehénnel és hozzá elegendő bikával megkezdeni a telepet, a teheneket Erdélyben összegyűjteni a míg késő nem lesz, mert már is hihetetlen magas árt kell egyes darabokért adni, a hol található; ezekből rendre ismét ellehetne látni ez országrész vidékeit mindkét nemű tenyész állattal, és a szarvasmarha tenyésztést a régi virágzó állapotba visszahelyezni.

Nagyméltóságú Miniszterium! Ismerjük az ország pénzügyi helyzetét, hátramaradottságunknál fogva, tudjuk mennyit kellene röktön pótolni, ha lehetne, mégis kockáztatjuk alázatos véleményünket, hogy aránylag annyi befektetéssel, mint a mennyi alázatos kérésünk teljesítéséhez kellene, bármi más befektetésnél országrészünkön ez segíthetne legjobbat.

Ismerjük az arany közmondást: segíts magadon, az Isten is megsegít; azt is tudjuk, szerencsétlen nép az, a ki maga helyett mással kíván gondolkozni és tenni. Az elsőre azt mondjuk: nem okozhatjuk egészen ez országrészt, hogy idejutottunk marhatenyésztésünkkel, ebben sok része van a körülményeknek, a mivel a magas kormány figyelmét nem fárasztjuk; segílnénk is bajainkon, de már akkorá ra nőtt, hogy önerőnkön nem tehetjük. Nem is kívánjuk, hogy helyettünk más gondolkozzék vagy tegyen, csupán a kezdeményezést kérjük; teljes hitünk, hogy 20—25 esztendőig a magas kormány ez országrészben, ha egy telepet fenntart, a befektetett pénzt rendre visszakapja, és ez országrész tenyészmarhával el lesz látva; ha még azon tul se tud magán segíteni és visszasülyed, sorsát megérdemli.

Igyekezünk kimutatni jelen anyagi helyzetünket és azt: mi uton, mit várunk a jövőtől; ha alázatos kérelmünk helyeselve pártfogásra találna, és megkérdéznének, óhajainkat bővebben kifejtjenők a mikéntre.

Alázatos kérelmünk foglalatja: mentse meg a kormány a még meglevő tenyész-anyagot; jöjjön segítségünkre, hogy egyedüli jövedelmi forrásunkat megtarthassuk.

Hódolattal maradunk a nagyméltóságú földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi magy. kir. miniszteriumnak, az erdélyi gazdák második vándorgyűlése nevében, Dicső-Szent-Márton october 6-án 1872. Pótsa József, v. gy. elnök. Gamauf Vilmos, v. gy. titkár.

III.

Szólészeti kérdések.

Előadta szólészeti vándortanárnak Fekete Pál.

a) Melyek azon szőlőfajok, melyek a királyhágón inneni részben haszonnal művelhetők?

b) Mely szőlőművelési rendszert lehetne Erdélyben minden körülmények közt leginkább folytatni?

c) Hogyan lehetne a jó s okszerű szőlőművelést mielőbb terjeszteni?

Mivel e kérdések bevezetését a gazdasági egyesület csekély személyemre ruházta, el nem mulaszthatom bizal-

maért őszinte köszönetemet nyilvánítani és egyszersmint kijelenteni azt is, hogy csak szerény egyéni véleményemmel járulhatok a megoldáshoz, mennyiben a szőlészet iránti szeretetemet tökéletes szenvedéllyé változott; de a tisztelt gyűlés eszmecseréjének és az avatott szakértők véleményeinek tiszteletbentartása mellett fogom e feladatot részletezni.

A múlt időkből alig lehet valamit meríteni s épen ezért csak az újabb korszak adataira vagyok szorítva. Az 1848-iki éven innen, tehát az 50-es években le volt szorítva a nemzet a politikai térről, s ekkor kezdé kiterjeszteni figyelmét a gazdaságra, s az ezzel kapcsolatban levő szőlészet és pomologia kifejllesztésére s ekkor tüntette ki hajlamát is észrevehető nagyobb mérvben.

E hajlamot mindinkább növelni, a szorgalmat megjutalmazni s ugyszólva a gyökeres reform terére lépni volt czélja az értelmiség által megállapított tárlatoknak, hól sem kaszt, sem nemzeti, sem szegény és gazdag közötti különbség nem létezik, hová mindenki önmegelegetett reménnyel viheti terményeit vagy készítményeit.

E tárlatok nem is tévesztették el hatásukat, mert míg egyfelől felébresztették az emberekben a vágy legnemesebbikét a nemes versenyt, addig másfelől kimutatták a hazai és külföldi termények közti különbséget, azoknak hasznos vagy haszontalan voltát; szóval utbaigazítással, felvilágosítással és buzdítással szolgáltak.

E tárlatok szolgálnak nekem is utbaigazításul, mivel ezek idézték elő a szőlészet iránti szakértelmet és a szőlőfajok iránti részrehajlatlan üdvös bírálatokat is, melyeknek eredménye az lett, hogy a legkitünőbb borok ismeretére jutottunk. Ezeket használva tehát kutforrásul, igyekszem csekély erőmhöz képest feladatomat megfejteni.

És most térjünk a dologra.

Melyek azon szőlőfajok, melyek a Királyhágón inneni részben haszonnal mivelhetők?

Szerény véleményem szerint e kérdésre helyes feleletet csak úgy adhatni, ha hazai és idegen fajtájú szőlőinket egybehasonlítjuk és fajonként tárgyaljuk. Ennek előérése szabad legyen a borokat osztályozás alá venni s így vonni következtetést szőlőszetünk érdekeit illetőleg.

A borok három osztályba sorozandók.

1. Csemege vagy liqueur borok; ide tartozik:

a) az aszu bor.

2. Asztali borok; ide tartoznak:

a) a kitünő vagy dessert asztali borok.

b) A derék asztali borok.

c) A közönséges asztali borok.

3. A pezsgő borok.

Ezen három osztályba sorozott borok szőlőjét külön igyekszem előadni.

1. jön az aszu bor.

E felséges nedvet a somszőlő adja, mely Tokajban furmint nevet visel.

Ez három-féle:

a) Madárkás furmint, mely merőben kiirtandó.

b) Nagy szemekkel vegyes somszőlő, mely meglehetősen

c) Hólyagos somszőlő, mely nemcsak kitünő aszut, hanem felséges asztali bort is ad.

E kettős hasznu szőlőről legyen szabad egy kissé bővebben beszélnem.

Bogyója közép nagyságú, hosszukás, sárga, középfürtjei néha megrozsdásodnak, s finom zamatos bort adnak. Jó fát nevel, bőven terem, hazája a két Küküllő melléke, a Székelyföld és a Nyárad mente. A Mezőségen és a szászok között, hól szőlőt mivelnek, szorványoson mindenütt lehet találni. A Hegyalján csak most kezdik ültetni. Sajnos, hogy a mint a két Küküllő a Marosba szakad, azonnal megszűnt a somszőlő is, és Hunyad megyében, hol leginkább találna hazájára csak most van ültetve. Branyicskán br. Jósika Lajos ur birtokán egy hold.

Fő tulajdona, hogy alant és fent egyformán jó bort ad, néha, jobb években a megrozsdásodás után magassabb helyen sok asszu szőlőjével különbözteti meg magát. Virágzaskor nem kényes; sem fent sem alant nem rothad; a földvegyületben sem válogat, homokos úgy mint agyagtalajban egyformán tartós, állandó és zamatos bort ad, mely minden tárlaton nyert.

2. Az asztali brok; ide tartoznak:

a) A kitünő vagy dessert asztali bor.

E kitünő zamatos bort az ugynevezett erdélyi fehér muskotály adja, melyről határozottan mondhatni, hogy nem egyéb, mint a francia fehér Muscat Lunel. Mikép került Erdélybe azt nem tudjuk; de szétszórtan Erdély minden bortermő vidékén lehet találni ezen kitünő fajt, melynek mindenütt ugyanazon egy levélzete, jól megérő s pompásra nőtt fája teljesen hasonlít egymáshoz, s hol csak meglehetősen mivelik is, bőven terem, fürtje jól megéri, zamatját kemény hóharmat után is megtartja. Égalj, földtalaj zamatjára mitsem változtatnak, csak a silányabb földben maradnak néha bogyói apróbbak; s minthogy eddig kevés mennyiségben tenyésztették, rendesen mint jó csemegezőlő ritkán marad szüretre, csak a nagyobb birtokosoknál élvezhették fejedelmi finom zamatos borát, mint p. o. Czelánán, Preszákán és Vesszősön, hól nagyobb mennyiségben szaporították.

Erről mondja dr. Entz, hogy a Rhóne mentében nagy elterjedésben található, hól a híres Muscat Lunel borhoz szolgáltatja a nyers anyagot; Tokajban, a hól Docus ur és mások híres muskotály asszu borát adja. Ugy vélik, hogy ez valamennyi muskotály szőlőfajok ősanja, melytől a keresztes útján származtak le a többiek, legyen azoknak bármii nevek vagy színök, és ez bizonyos is.

Ennek hasontársa a különböző neveken elnevezett rózsaszínű muskotály frontignon, melyről dr. Entz azt mondja, hogy déli Franciaország nagyhirű borvidékein nagyban mivelik a fentemlitett Muscat Lunellel együtt. Erdélyben G.-Váralján és az enyedi collégiumnál külön táblákban található.

b) A derék asztali borok.

Ezt adják a rajnai riesling, a leányka és kövér vegyületű szőlők s ezeken kívül a tramini és welsch-riesling.

A csombordi hegyen termő rajnai riesling bor — össze-

hasonlítások után — a párisi világiállításról aranyérmeket hozott, s minden erdélyi kiállításon kitüntetésbe részesült, e mellett a Rajna mellől hozatott 10 frtos palaczkos bort túlhaladta. Versenyhársául eléállott a br. Apor Károly ur tófalvi rieslingje Marosszéken, mely csak bizonyítéka annak, hogy kevésbé meleg clima alatt is otthon van, ha agyag a talaja.

Erdélynek minden részében jól diszlik, de zamátját kirekesztőleg csak agyagtalajban tartja meg.

A mi a leányka- és kövérszőlő vegyületet illeti: arról elmondhatjuk, hogy mindkettő őseredetű erdélyi faj.

Ezekből több helyen készitettek bort, de különösen a steiningeni bor tűnt fel.

A tiszta leányka-szőlőből készült bor Földvári Ferencz urnál vonta magára a figyelmet, mely minden kiállításon nyert, s melyről azt mondja dr. Entz, hogy királyok asztalára is beillő bort ad.

A leánykaszőlő kitünő finom, vékony és tüzes, zamatos bort adó igen nemes faj; nagyobbára Kis-Küküllő mellett van elterjedve; különösen Erdő-Szent-György, Korod-Szt.-Márton, Széplak, Héderfája, Bonyha, Szász-Ceávas, Mikefalva, Abosfalva, Dézsfalva, Pótsfalva, Gálfalva, Szőkefalva, Dicső-Szent-Márton, Szász-Dányán, Harangláb s Magyar-Sároson, hól a legkitünőbb borokat lehet kóstolni; általában pedig a Kis- és Nagy-Küküllő mellett és mellékein, ezen kívül a szász földön is található.

A megnevezett helyeken néha riesling névvel is szeretik keresztelgetni, hogy nagyobb fényt nyerjen; én pedig körülményeinkhez mérve a rieslingnél is többre becsülöm csak korai éréséért is; — a leánykaszőlő különben egészen más faj, mint a riesling.

A jóféle leánykaszőlő jó fát nevel s fájának korai éréséért a telet is mindig jól kiállja; minden hely és talajjal megbarátkozik, alant fennt egyformán terem.

Az erdélyi kövér háromféle; hosszukás, kerek, mindkettő sárga bogyóju, és kerek zöld bogyóju. Ezek közül csak a hosszukás, sárga és ropogós bogyóju érdemli meg az említést, mely nagy mértékben el is van terjedve; a többi ritkább s csak néhol található. A sárga hosszukás bogyóju kövérszőlő igen becsülni való faj de kissé szeszélyes, magas helyet kíván és sovány földet, asszut bőven ad középminőségű évben is korai érése miatt. Magasabb helyekre ültetve háládatos bőtermő, a talajban nem sokat válogat, korán érő, ropogós és husos lévén a darázsok nagyon szeretik; jó fát nevel csak mint említém, ha elvétve alatti helyre ültetetik, szőlője a penész és rothadástól menthetlen, ellenben fent felséges, zamatos és vékony borral fizet, mint ezt Czelnán a Teleky családok pinczejében láthatni; valamint a Rózsamálban is.

Erdély minden részében el van terjedve s mindenütt nagy mennyiségben, különösen Besztercze vidékén, hól a leányka és kövérszőlő-mustot összekegyitik, s a gyengébb égalj daczára is kitünő bort állitanak elő. Szaporítása a megnevezett magasabb helyeken mint asztali szőlő és pompás csemege kiválóan ajánlható.

A piros traminei tüzes és zamatos asztali bort ad,

mint korán érő faj Erdélynek minden bortermő climájával megelégszik. Kizárólag kövér földet igényel. Sovány földben kevés termése miatt a reá fordított költséget nem téríti meg.

A welsch riesling, mely 1865-ben hozatott be nagyobb mennyiségben, csakhamar magára vonta a figyelmet minden szőlők feletti termékenysége által. Korán érik s minden talajon kiváló derék bort ad. Erről ellehet mondani, hogy a kinek csak egy hold szőlője is van, welsch rieslinggel ültesse be. Legajánlhatóbb lenne a nép között való elszaporításra.

c) A közönséges asztali borok.

A közönséges asztali bort a járdovány és vékonyhaju vagy boros szőlőfajok adják, melyek Erdély minden részében kivétel nélkül el vannak terjedve s mindkettő sokat terem; közép évben is élvezhető borral szolgálnak.

A járdoványnak hatalmas nagy, zöld, karélyos levele és vastag fája van, bőventermő nagy gerezdjei 3—4 fontra is kinőnek; kedvező helyen kerek, nagy bogyói igeu tömött növény, megrozsdásodnak és szép alakzatban csiklandoztatják a szemet; érett korukban hatalmas rozsdaszin lepvén be az egész napsütötte gerezdet, miért rozsdás járdoványoknak is nevezik. Érés idejére nézve inkább korai, hanem ez is alanti helyeken, kivált esős időben megszokott rothadni, azért magasabb helyeken ültetve bő terméséért igen háládatos szőlőfaj; tele van vele egész Erdély; legnagyobb mennyiségben található Erdély Hegyalján Czelnán, Igen, Krakkó, Sárd, Borbánd helységekben és a hires Rózsamálban, hól legtöbb kövér és járdoványal bővölködnek; itt lehet a hosszukás szemű kövér és a rozsdás járdoványokat, mint hazájokban levőket feltalálni.

Teli van különben szétszortan egész Hunyadmegye és a Marosmente, hól somszőlő és leányka nincs, ott e két faj a tulnyomó.

Az ugynevezett boros vagy vékonyhaju; ez a legelterjedtebb faj s mindenütt található, hól csak szőlőt mivelnek, s mivel bogyója nagyon leves és vékonyhaju, s egyszerűs mind minden körülmények között bőtermő is, elnevezték borosnak. Bogyói közép nagyságúak, közép érő, fája megérik, közép nagyságú; az egész Szászföldön el van terjedve s azért a szászok szőlőjének is nevezik, hól bő termése miatt nagy szorgalommal mivelik. E két fajt tramineivel elegyítve, finom asztalivá is válhatnak.

A 3-ik osztályba tartoznak a pezsgők.

Hogy a pezsgő a legfinomabb borból készül, azt hiszem fejtegetni felesleges, mert tudjuk mennyire igyekeztek a francziák megválogatni azt a szőlőfajt melynek bora a világot meghódította s nekik évenként annyi milliókat ad. Csak annyit említek tehát fel hogy az efféle szőlőfaj hazánkba még az 50-es években jött be, de mint a marokházi szőlő mutatja, még a mult században behozták s itt annyira hazájára talált, hogy a legfinomabb vékony dessert asztali bort adja; neve pinau gris, a németek ruländernek vagy clevnernek hívják, ebből készül Franciaországban a vin pomar.

A második faj a pinau blanc vagy epinette vagy fe-

hér burgundi, ez adja a híres Chablis bort és a chardénet s Montrachais fajták, melyek a híres Montrachais borokat szolgáltatják. E két faj egy.

Következnek most a veres borok.

Van két fekete szőlőfaj az oportó és pinau noir vagy fekete burgundi.

Ezekről azonban részletesen csak a jövő igazolása után lehet szólni.

Recapitulálva lennének a fehér bort adó fajok a következők:

1-ször a som; asszút is, bort is ad.

2-ször a Lunel és frontignai.

3-ször a riesling.

4-szer a leánya és kövér vegyület.

5-ször a tramini.

6-ször a welsch vagy olasz riesling.

7-szer a járdovány a vékonyhaju vagy borossal.

A fekete bort adók:

8-szor a pineau noir és oporto vegyület.

Eddig terjednének a szaporítandó borszőlőfajok azzal a csekély különbséggel, hogy az irt szőlőfajok közül mindenik hosszú vagy karikás mivellel jól és bőven terem, minden talajjal megelégszik s hátrány nélkül jó bort ad. A riesling azonban a forró, meszes és homokos talajban zamatját nem tartja meg, különben olyan helyen is jó bort ad, de zamat nélkül.

A program szerint még a következő két szőlőmivelési kérdés lenne tárgyalandó:

Mely szőlőmivelési rendszert lehetne Erdélyben minden körülmények közt leginkább folytatni?

Hogyan lehetne a jó s okszerű szőlőmivélést mielőbb terjeszteni?

Mivel azonban e két kérdésre pályázat van hirdetve az előadó ezek tárgyalását mellőztetni kéri.

T Á R S A L G Ó.

Választmányi ülés october 10-én 1872.

1. A september 2-án tartott ülés jegyzőkönyve felolvasatván; — tudomásul szolgál.

2. Németh Imre világiállítási kormánybiztos tudatja, hogy a kir. biztosság egy tagja Erdélybe fog indulni, hogy egyletünk közreműködésével a bécsi világiállításnak minél több kiállítót szerezzon; — örvendetes tudomásul szolgál.

3. Ministerium 10985. sz. a. tudatja azon viteldij kedvezményeket, melyeket hazai vasuti társulataink kiállítási tárgyakra nézve engedélyeztek; — tudomásul szolgál.

4. Ministerium 10547 sz. a. tudatja azon ifjak névsorát, kiket a k-monostori m. kir. gazd. tanintézet állami alapítványi és szabad helyeire kinevezett; — a névsor az „Erdélyi Gazdá”-ban közöltetvén, tudomásul szolgál.

5. Orsz. kertésztanár Lukácsy Sándor egyletünket f. évi september 29- és 30-ik napjain N.-Körösön rendezendő kertészeti vándorgyűlésre hívja meg; — a meghívás későn érkezvén, annak hely nem adathatott.

6. A világiállítási m. orsz. bizottmány 2081. sz. a. tudatja, hogy az iroda egyik tagja Bartha Schiefner Gyula ur a kiállítási ügyek előmozdítása végett Kolozsvárra utazott; — tudomásul szolgál.

7. Hunyadmegye alispánja 2906. sz. a. az erdélyi gazdák második vándorgyűlésére küldendő képviselőket jelenti be; — egyleti titkár által rövid uton a vándorgyűléshez áttétetett.

8. Szamosujvári k. törvényszék 1012. sz. a. october 25-ére kiutalási tárgyalásra hívja meg egyletünket; — egyleti ügyvéd urhoz áttétetik.

9. Báthy Gábor ur tudatja, hogy a borászati körutak végző bizottságot szőlőtelepén szívesen látja; — a borászati körut a mostoha termés miatt elmaradván, a czélba vett fintaházi kirándulás is elmaradt.

10. Galicziai cs. k. egylet a vándorgyűlésre Gamauf Vilmos titkárt kéri fel képviselőjéül; — tudomásul szolgál.

11. Szeben vidéki gazd. egylet f. évi october 8, 9 és

10-ik napjain tartandó gyümölcsészek gyűlésére hívja meg egyletünket; — képviselőnkkel időközben Villási Pál tagtárs bizatott meg.

12. A cselédkérdésben kitűzött pályázatra: „Ti cselédek! engedelmese legyetek azoknak, a kik néktek uratok” jelisével ellátva egy pályamunka érkezvén; — választmány Szabó József, Ladányi Sándor és Berde Áron tagtársakat bírálókul felkéri.

13. Ministerium 11561. sz. a. f. évi november 17-én és folytatólag Pesten tartandó sajt, turó s egyéb tejtermék, valamint gazdasági kert s erdei magvak kiállításának programját küldi s egyletünk tagjait a résztvételre felszólítja; — a program egész terjedelmében az „Erdélyi Gazdá”-ban közlendő.

14. Ministerium 11345. sz. a. jövő évben april. 10-én tartandó dohánykiállítás programját küldi; — a program egész terjedelmében az „Erdélyi Gazdá”-ban közlendő.

15. Az erdélyi kölcs. jég és tűzkármentő társulat f. hó 10-én tartandó közgyűlésére hívja meg egyletünket; — tudomásul szolgál.

16. Az erdélyi gazdák második vándorgyűlése az általa megvitatt és megállapított alapszabályokat egyletünkhöz átteszi; — tudomásul szolgál.

17. Az erdélyi gazdák második vándorgyűlése átteszi egy szarvasmarha tenyésztelep felállítására érdekében a m. kormányhoz intézendő kérvényét és kéri egyletünket, hogy azt részéről is pártolólag felterjeszteni sziveskedjék; — választmány a megbízatást örömmel fogadva részéről is csatlakozik a vándorgyűlés kéréséhez.

18. Az erdélyi gazdák második vándorgyűlése átteszi a küllőmegyei kölcs. tűzkármentő társulatról szóló értekezést azon kérelemmel, hogy az kinyomatva ismertetés végett hazánk összes törvényhatóságainak, valamint a m. kormánynak is azon különös kérelemmel megküldessék, hogy a kölcsönösség elvén alapuló társulatok keletkezését, fejlődését tőle telhetőleg elősegíteni méltóztassék; — választ-

Melléklet az „Erdélyi Gazda“ 20-ik számához, 1872.

mány a megbízatást örömmel fogadva, annak értelmében el fog járni.

19. Az erdélyi gazdák második vándorgyűlése véleményezés és a jövő évi vándorgyűléshez intézendő jelentéstétel végett átteszti Nagy Dénes indítványát egy gözeke megvásárolhatása iránt; — választmány ez ügynek testületileg történendő megoldását czélszerűnek nem látván, a t. indítványozó urral véleményét azon értelemben fogja tudatni, miszerint az életrevaló eszme megfelelő létesítése csakis magán vállalkozás vagy társulás útján lévén remélhető, e tekintetben mint egylet véleményadásra illetékes sem lehet.

20. Az erdélyi gazdák második vándorgyűlése véleményezés és a jövő évi vándorgyűléshez intézendő jelentéstétel végett átteszti Kende Gusztáv indítványát egy orsz. méhésztársaság megalapítása iránt; — előleges véleményre méhészeti osztály elnökének Szentgyörgyi Józsefnek adatik ki.

21. Az erdélyi gazdák második vándorgyűlése tudatja, hogy jövő évré Dévára hivatott meg; — örvendetes tudomásul szolgál, a vándorgyűlési alapszabály 9. §-ének értelmében azonban a végleges határozat fenntartatik.

22. Egyleti titkár előterjeszti a vándorgyűlés alkalmával felmerült utiköltségek számláját; — választmány az 122 frt 51 krnyi összeget utalványozza és annak kifizetésére egyleti pénztárnok urat utasítja.

23. Egyleti titkár előterjeszti, hogy a szorgalmas néptanítók közt kiosztandó méhkasokra nézve megállapodás még nem történt; — a m. ministeriumhoz felirat lesz intézendő, melyben a Hutter-féle vesszőkas ismételt ajánlása mellett a m. kormány határozott utasítása fog kéretni.

24. Jelen jegyzőkönyv hitelesítésére, Dávid Antal és Ladányi Sándor tagtársak kéretnek fel.

Gamauf Vilmos,
egyleti titkár.

A torda-aranyosi gazd. egylet tárlata.

A tárlat megnyitása folyó oct. hó 13-án nagyszámu közönség jelenlétében ment végbe.

A helybeli dalárda igen jól sikerült éneke után gazdasági egyletünk elnöke, tanár Nagy Ferencz igen szép alkalomszerű beszédet tartott.

Tárlatunk igen szépnek és csinosan berendezettnek volt mondható. Legnagyobb mértékben a szőlő volt képviselve, igen sok külföldi és hazai fajokból kiállítva. És daczára a gyümölcsstelen esztendőnek, alma és körtegyűjtemény szintén tekintélyes csoportot alkotott. Bor-kiállításunkon nagyon is meglátszott, hogy rég nem volt jó bortermés, mert igen kevesen állítottak ki borokat a régebbi kiállításokhoz képest.

Azt pedig már épen sajnálattal kell említenünk, hogy buza nagyon kevés volt kiállítva, konyha-kertészet, női ipar- és gazdasszonyi cikkek meglehetősen voltak képviselve.

A tárlat megnyitása után a „Vasut“ című vendéglőben egy 50 teritékű ebéd várt a társaságra. Vendégeink voltak Kolozsvárról Gamauf Vilmos és Szentgyörgyi; Küsküllőmegyéből vándortanár Fekete Pál. A társas étkezést a kedélyes felköszöntések igen élénkítővé tették. Király ő felsége után az ipar és gazdaság ministerért Szlávi Józsefért üritettünk poharat, miről ő nagyméltósága azonnal táviratilag értesítettet.

A tárlati programmban ebéd után a Mézesmál nevű szőlőhegybe rándult ki a társaság, hol három, vagy négy gazdának kitünően kiváló szőlőjébe szebbnél szebb és edesebbnél edesebb szőlőfajokat kóstolgotatt. Lengyel Ádám, Wolff Gábor, Osztian testvérek, Szentpéteri Antal és orvos Bláha József versenyeztek e hajdonában megénekelt szőlőhegyben. Az ideán Wolff Gábornak volt legnagyobb termése. A ki e szőlőt szemlélte, csak annak lehetett fogalma a nagy termésről, mi ott volt. Rakva sem lehetne többet rakni a szőlővesszőkre.

A kirándulásból visszaérkezve a borbíráló bizottság oldotta meg nehéz feladatát.

A borok között kitünő a borok királya, valóságos nectár volt Fosztó Czeccilia 1866-beli székely-kocsárdi Croquant asszu bora. Ilyen lehet a valódi tokaji bor, melyből magyar ember iszik legkevesebbet. Az elsőség tehát mindenestre ezt illeti, sőt ez a többieket messze tulszárnyalta.

Mint hogy azonban a tárlati programmban határozottan ki volt mondva az, hogy az első jutalom a legjelesebb borcsoportnak, a második jutalom pedig a kiállított borok legjelesbikének adassék; ennél fogva a bíráló bizottság az első jutalmat, az állami aranyérmét, Lengyel Ádámnak ítélte, mint a kinek jeles borcsoportjában kitünő peccsenyeborok jó kezeléséről tanuskodnak, — másodikat pedig az állami ezüstérmét Fosztó Czeccilia urhölgynek a kiállított borok legjelesbikéért.

2 darab aranyat nyert Szentpéteri Antal 1862. évi egerbegyi színbora. Bronzérmét Miksa Elek hadrévi 1868-beli olasz riesling bora és Veres Dénes 1841-beli tordai aszubora.

Dicsérő oklevelet nyertek:

1. Fosztó Czeccilia urhölgy 68-beli sz.-kocsárdi finom rieslingje, 2. Tisza László 68-beli csáni tramin bora, és Szentpéteri Antal 1866-beli egerbegyi aszubora.

Jutalmat nyertek a szőlőkért:

Wolff Gábor és fia 74 külföldi és 40 hazai szőlőfajból álló gyűjteményéért, melyhez igen érdekes és tanulságos szőlőlevél gyűjtemény volt csatolva, állami aranyérmét. Aranyospolyáni birtokos Fekete János 36 fajból álló szőlőcsoportjáért állami ezüstérmét. Osztian Gerő 42 válogatott asztali- és borszőlő fajaiért szintén állami ezüstérmét. Debreczeni József 23 hazai fajt tartalmazó szőlőgyűjteményéért 2 darab aranyat, Szabó János 1 db aranyat.

Dicsérő oklevelet nyertek:

Tisza László, Magyarai Pál és ügyvéd Balogh János. Két szőlőmunkásnak, kik a torda-aranyosi gazdaság

egylet területén saját szőlőjüket legcélszerűbben mivelk — ki volt tűzve két arany. Ezeket nyerték Tordáról Szabó Ferencz, Felvinczről Belényesi Pál.

Ezekon kívül Tordáról Kapros Samu és Szász Sándor — Felvinczről Bartha István — mint értelmes és szorgalmas szőlőmunkások egy-egy tallérral jutalmaztattak.

b) Gabnafélékért:

A kiállított őszebuzák között három találtatott legszebbnek, mindenik 90 font súlyos. Ezek közül sorshuzás utján Magyarai Pálé nyerte az állami ezüst érmet, Létei Sándoré és Ocsvári Istváné 2—2 darab aranyat.

A bíráló bizottság mind a hármát ajánlja a világtárlatra.

Bornemisza József tavasz buzája két darab aranyat; Szentpáli Ignácz repezéje 2 db aranyat; K. Nagy Imre és Zsakó János őszebuzái bronzérmet; Korpogyán Izsaia és Pirók György őszebuzái egy-egy tallért; Nagy Ferencz duttonkorn törökbuszája, 2 db aranyat; Tisza László korán érő piros törökbuszája 1 tallért; id. Szentpéteri és János korcsosult duttonkornja bronzérmet és Szigethy Sándor korán érő soros törökbuszája szintén bronzérmet nyert.

Dicsérő oklevelet nyertek:

Ősz buzáért: Betegh Ferencz, Finta András és Miklós Sámuel; rozsért Puhl Ignác; törökbuszáért Fekete János.

c) Gyümölcsökért:

Tisza László állami ezüst érmet; Fekete János 2 db aranyat; Bajka Sándor 1 aranyat; Szentkirályi Gábor bronzérmet; Betegh Ferencz d. oklevelet.

d) Kerti és konyhaiparért:

Veress Róza k. a. szép veteményeiért 1 db aranyat — ezen felül kiváló ipari jutalmául M. Puhl Ignáczné urhölgy szives adományából még 1 tallért; Miklós Miklósné és id. Székely Jánosné veteményökért 1—1 tallért; Szentpéteri kisasszonyok sárga és görög dinnyékért bronzérmet; Nagy Dénesné befőtt- és süteményekért 1 db aranyat; Miklós Miklósné befőttért 1 tallért; Klug Antalné tordai pogácsáért 1 tallért. Kis Józsefné kenyérért 1 tallért, Tisza Lászlóné liqueurért bronzérmet, Puhl Ignáczné befőtt-, sütemény- és veteményekért bronzérmet nyert.

Dicsérő oklevelet nyertek;

Szentkirályi Mihályné és Szentpéteri kisasszonyok veteményekért, Harmat Luiza k. a. veteménye s finom turójáért, Paget János és Puhl Ignác sajtjaikért.

e) Méhészeti s egyéb tárgyakért:

Nagy Dénes, jeles szerkezetű és utolsó zugáig méz-zel tele méhkasáért állami aranyérmet, — megjegyzendő, hogy e méhkas szétszedhető. — Szép szűrt mézekért Hancz Pál 2 db aranyat, Nagy Dénes 1 db aranyat, szép lépemézért Lőrinczi József d. oklevelet; háznál készült selyem és gyapjuszövetekért Nagy Dénesné állami ezüstérmet, — e szöveteket Xantus János megvette a világtárlat számára. Timbus József szőlőmorzsoló gépért, Egri Kovács László jeles szerkezetű csapjáért d. oklevelet nyertek.

A tárlat második napján u. m. oct. 14-én vándortánár Fekete Pál előadást tartott a szőlőmetszésből, délelőtt a Mézesmál, délután a Martalja nevű szőlőhegyben. Szép

volt látni azt a rendkívüli könnyüséget s gyorsaságot, melyet a tanár ur a szőlőmetszésnél tanusított. Egy két mestervágást teszen — mint huszár a csatában — s előttünk áll a szépen megmetszett szőlőtő. Egy pár szőlőmunkással vizsgát is tartott és pedig igen jó sikerrel. A tanítványok munkája a tanárnak becsületére vált.

Vajha sikerülne a tanár ur fáradozásainak az itteni makacs előítéletet megtörve, városunk szőlőtelepeiben a célszerűbb, sikerre vezetőbb szőlőmivelést meghonosítani!

Ekkor Tordának talán nem átká, hanem áldása lenne a véghetlen sok szőlőtelep.

Tárlatunk fontosságát emelte még az a körülmény, miszerint Tordamegye főispánja b. Kemény György ez alkalommal egy szőlészeti műre 10 arany pályadíjat tűzött ki. A pályadíj kifizése — a mennyire hallás után emlékszem — következőleg van formulázva: Irassék meg, hogy melyik az a három és két fekete szőlőfaj, mely a Torda, Egerbegy, Kecze, és felvincz-kocsárdi vonalokon — tekintve e vonalok éghajlati talaj és termékenységviszonyait — minden más szőlőfajok felett kitünő asztali bort szolgáltat? Pályázati határidő 1873. évi febr. 15-ke. A pályaművek a torda-aranyosi gazdasági egylet választmányához lesznek beküldendők s a pályadíjat elayerendő mű, ezen egylet tulajdona marad.

Mennyire érdeklődött tárlatunk iránt a városi és vidéki közönség, fényes tanuságot teszen a látogatók meglehetősen nagy száma.

Két nap alatt több, mint 1600 ember látogatta meg kitünő izléssel berendezett tárlatunkat. A rendezés fáradságos munkájáért elismerés illeti különösen W. G. és Sz. A. urakat, kiknek a közügy iránti szeretete és buzgósága, valamint eddigelé igen sokszor, ugy ez alkalommal is nagy mértékben nyilvánult.

Igénytelen tudósításunkat azon őszinte óhajttal fejezzük be, hogy gazdasági-egyletünk derék, ki a részvétlenség ellenében kitartó szívóssággal küzdve, minden lehető elkövet arra nézve, hogy ezen új szülött — a mi gazdasági egyletünk — lábra kapjon s megélhessen, — e fáradhatlan elnököt, tanár Nagy Ferenczet az Isten hosszas időken keresztül éltesse! (Kelet)

LEVELEZÉS.

M.-N.-Csán, october 11. 1872.

Valóban különös időjárás, augusztusban alig láttuk a napot, s már a hirhedt egykori özönvízi időszak jutott eszünkbe, félvén, hogy mi szegény szántóvető emberek még bárkába szorulunk, most pedig örülnénk, ha a multkori felesleges eső megverné száraz földünket, feláztatná a taligakerék nagyságu göröngyöket s nem szóránánk aggodalommal vetőmagunkat nagy fáradtság- és költséggel elkészített földbe s legalább azon remény táplálva, hogy nem eszi meg az egér, kikelve és zöldvetésünknek örülve gyönyörködne; — a sok keserűség között ez is érne valamit. De így valóban azt sem tudjuk vessünk-e nem-e?

Ez olyan mint a ferbli, az ember beteszi a vizit, de

nem tudja, mi jó reá s ha jön is valami, társai ijesztk, hogy retiráljon, már ha megijed és nem adja meg, bizonyosan nem húz, ha pedig megadja, akkor is feltűnő gyakran keserűen veszi észre csalódását, de nemcsak csalódik, hanem még ki is nevetik.

Körülbelül így vagyunk őszi vetésünkkel; ha nem vetünk míg eső nem lesz, megtörténhetik, hogy kimulunk az időből, s akkor azt fogja a világ mondani: azt előre lehetett látni, ha vetünk és kieszik az egerek ezrei, bizonyára lesz gunyolódó, ki fitogtatva fogja hangsúlyoztatni, hogy ezt már mégis csak lehetett volna tudni, hogy ily száraz időben a vetés több mint bizonytalan. Én beteszem a garast, talán csak jó reá valami, s reményilem, ez a valami eső lesz. Boldog reménység!

De most veszem észre, én a természet gondoskodása iránt legalább is hádatlannak mutakozom; mi lett volna szegény töröküzünkéből, ha valami mogorva időjárás megcsapja? de így, a hosszas szárazság nagyrésztben reményen felül megérlelte. Nyarat nem kérhettünk kettőt, hanem az általános óhaj az volt, bár lenne hosszú száraz ős, az is meg volt s még sem vagy megelégedve telhetetlen ember, ki képes téged kielégíteni, ki tudja vágyaidat teljesíteni, mikor látod át, hogy te egy porszem vagy a természet háztartásában s hálával tartozol a természet őszhangzatos s még is mindenről gondoskodó működéséért.

A tavaszgabonák árpa, zab jó, sikerült, nem különben a tavaszbuza is. Az őszbuzza nagy részben kiveszett s a mi meg is maradt, ritka volt és $\frac{3}{4}$ részben üszög. Észlelésem szerint a ritkább gabonákban aránylag több üszög volt, mint a sűrűben.

Páczolt és páczolatlan, jó és rosszul mivel, korán és későn vetett buzában volt üszög s épen egy 25 holdas tábla páczolt buzát le kellett a túlnyomó üszög miatt kaszálatni.

Teljesen meg vagyok győződve, hogy a páczolás folytán a buza szemén lévő üszögcsirák csirkéességüket elvesztik, megsemmisülnek, és ha a buzára, az érés bizonyos stádiumában a levegőben kóborló üszög-csira nem tapad, s ha tapad is, az természetének megfelelő s szaporodásának szükséges időjárási viszonyokra nem talál — buzában üszög nem lesz. Ellenkező esetben minden páczolás daczára, lehet.

Nem hihetem, hogy a vetőmag páczolásának a már rajta lévő üszög-csira megölésén kívül befolyása legyen a leendő termés minőségére, el nem képzelhetem hogy mily befolyást gyakorolhat az őszi vetőmag bekenése a leendő kalászra, ha azt az üszögzemcsék milliói környezik és előállanak az időjárás szülte kedvező szaporodási viszonyok; fel nem foghatom, hogy mint gyakorolja a magon lévő kékkő, a még leendő szemén üszköt ölő erejét, ő csak arra van hivatva, hogy a már meglevő csirát ölje meg, de hogy a vetőmagon levő kékkő a leendő buzaszemre szálló s ott magát befészkelni akaró üszögcsirát megsemmisítse, meg nem érthetem.

A kékkő ellensége a növényi életnek s azon alapszik a páczolás, ha a kékkő a szalmába, kalászba és buza szembe kerülve, nagyobb pusztítást tenne az üszögnél. A buzaszem érése bizonyos stádiumában legfogékonyabb az üszögösö-

désre és ez az, mikor tejes állapotából keményedésnek indul, ha külbehatás folytán üszögzemcsék meglepik s fejlődésükre kedvező időjárás következik, nem menti meg azt a vetőmag bekenése. Lehet, érintettem meggyőződés téves, de saját tapasztalatomat követve, nem juthatok más eredményre.

A repczék mindenütt jók, általában a repcze természetése évről évre szaporodik, mi minden esetre haladásra mutat t. i. ha trágázással van összekötve, ellenben a sertés tenyésztés, mióta a kukoricza kevésbé sikerül, hanyatló félben van, a mily gyorsan állottak elő nyájak, még gyorsabban tűnnek el vagy kevesbitetnek.

Marháinkat eddig megkimélte a száj és lábfájás, de most ugylátszik, minket is meg akar látogatni. E baj bizonyára a hosszas szárazság következménye.

Jó szüretet, azaz jó bort reménylünk, a szőlők kitűnő édesek; az alexandriai muskotály, mely még Csánban soha sem ért meg, most dús czukortartalmu, csak az a baj, hogy a darázsok és legyek egyharmadát megették.

Ki nem kerülhetem, hogy a cselédviszonyt röviden meg ne említsem. Minden nagyobb, sőt kicsi gazdaságokban is az baj, hogy nincs elég cseléd. Télen megfogadjuk béreseinket még feleslegesen is csak azért, hogy a nyári és őszi munkára legyen elegendő emberünk. De mily óriási csalódás, alig hogy kizöldül a füzfa, egymásután szöknek el s a nyár derekán csak arra ébredünk, hogy embe-reink száma felére apadt.

No már most légy gazda, bizd jármos ökrödet nap-számosra!

De keressük az okát.

Én egyenesen a rendőri közegek hiányosságában és nem létezésében keresem.

Tordamegye bizottmánya ugyan adott ki egy cselédrendtartást, de az csak papiron maradt, senki sem tartja meg és senki sem szoritatik annak megtartására. E rendelet daczára minden néven nevezendő csavargó, beállhat, szökhet, ismét beállhat s azt a változatosság kedvéért folytathatja a meddig csak kedve tartja, senki sem kérdi ki vagy, hová mégy, mit akarsz, hol voltál, honnét jösz, ha szolgálatából megszökik még szerencsés utat kívánunk szegénynek s becsüljük szerénységét, hogy csak gyalog ment. De a tovább-állott tapasztalt ember lévén, tudja, hogy lassan járj, tovább érsz s azért nem ült lovunkra.

Ha nem láttak uraim még fából vaskarikát, úgy képzeljék, hogy valami rendőri közeg vagy községi előljáróság ily szökevényt elfogott és szolgálati helyére visszaállított, mert ez is fából vaskarika. Pedig de sokan szeretnének ilyen csodadolgot látni.

Egerbegy felé országutunk egy része ki van árkolva. kavicsolása megkezdve s így örvendhetünk, hogy körülbelül egy évtized mulva minden időben jó uton járhatunk s nem leszünk kénytelenek marháinkat kinezva alig néhány mértöldnyi utat napokig jární. E reménység örömmel tölti ell a szegény Mezőségi lakos keblét. E munka, mely jelenleg úgy kényszer utján hajtatik végre, eredményében hálára kötelezendí a jövő nemzedéket.

Ebner Sándor.

EGYVELEG.

Megjelent és szekesztségünkhöz beküldött „Magyar Polgár nagy naptára 1872-ikévre.“ Ajánljuk t. olvasóink szives figyelmébe. Az előfizetési fölhívást jelen számunk hozza.

* **Helyreigazítás.** Lapunk 19-ik számában a „Gyümölcsseim“ cz. cikkben a 222. lapon első hasáb, második bekezdéséből egy sor kimaradt, mit következőleg helyreigazítani kérünk: „...feltettem magamban... s a tanulni vágyó kezdő gyümölcsésznek utat egyengetni az által, hogy őt a külföldi jelesebb gyümölcsészeti művekre lépten nyomon figyelmeztetem és az által, hogy őt az általam már valódiakul felismert gyümölcsfajok oltóvesszejével szigoru lelkiismeretességgel ellátom.“

* **Pályázat.** A földmivelés, ipar és keresk. m. kir. miniszterium 13455. szám alatt az 187²/₃-ik tanévre oly egyénnek adományoz egy 1000 forintos ösztöndíjat, ki magát a földmivelési gépészet és eszkoztan szakmájára tanárrá kiképezni óhajtja. Folyamodások f. évi november hó 15-éig nyújtandók be, a részletes feltételeket a „Budapesti Közlöny“ hivatalos rovata tartalmazza.

* Az „Erdélyi kölcsönös jég- és tüzkármentő-társult“-nak e hó 10-ke óta folynak a közgyűlés tárgyalásai: melynek részletei közlését fenntartva — tisztelt olvasóinknak egyelőre is már határozottan jelezhetjük: hogy e gyűlés a társulat rendes működésének vissza-helyreállítását ismerte el egyedüli módnak; mely által e társulatnak nemcsak becsületes kibontakozása álland biztos kilátásban, hanem egy-

szersmind az összes tagjainak — utólagos kötelezettségük teljesítéséből — saját érdekünkbeni lehető leghasznosb eredmény kifejlődhetése is! E kedvező fordulatnak legnyomatékosb tényezőjét képezte azon előzékenység, melylyel legtöbb kártérítést követelőtagjai — járultak hozzá, önkint felajánlott 5 évi „moratorium“-uk által időt engedvén a kellő szervek helyreállítására s aképen a társulat összes tagjainak is könnyebb s kedvezőbb módot kötelezettségük teljesítésére.

Piaczi árak.

Kolozsvártt 1872. év October hó 31-iki országos vásár árjegyzéke nagy vékával. Tisztabuza 3 ft 60 kr, elegybuza 2 ft 50 kr, rozs 2 ft 40 kr, törökbuza 1 ft 80 kr, zab 60 kr, árpa 1 ft 20 kr, alakor 50 kr, kendermag 1 frt — kr, fuszulyka 3 frt — kr, pityóka — ft 60 kr, alma 2 ft 50 kr, borsó 2 ft — kr, lencse 2 ft 10 kr, csőstörökbuza — ft 75 kr, káposzta száza 6 ft — kr, egy koszoru fokhagyma 50 kr, veresshagyma 25 kr, marhahus fontja 22 kr, berbécsushus 12 kr, borjúhus 23 kr, sertéshus 26 kr, szalonna 48 kr, turó 48 kr, háj 44 kr, hájzsir kupája 1 ft 10 kr, pulyka párja 5 ft — kr, lud 3 ft — kr, récze 1 ft 20 kr, csirke 80 kr, egy melyesztett lud 2 ft — kr, tojás 5 drb. 10 kr, zsendely ezere 4 ft 50 kr, deszka párja 1 ft — kr, fedéldeszka 35 kr, egy hosszu öl fa 22 ft, rövid öle 13 ft, berki öl 10 ft, 1 piaczi szekér fa 5 ft.

TARTALOM: Elnök Nagy Ferencz beszéde. — Méhésznaptár XII. november. — Vándorgyűlési közlemények. II. III. — Társalgó: — Választmányi ülés october 10-én. — Levelezés. — Egyveleg. — Piaczi árak. — Hirdetések.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

VICTORIA

biztosító társaság Kolozsvárt

(alapítva 1865-ben)

melynek biztosítéki alapja az 1871-ki zárlat szerint törzs- és tartalék tőkében s évi bevételekben

5 millió

(1) halad, köztudomásra hozza hogy az idei (10—*)

takarmány és gabona biztosítási üzlet

megnyilván, ezen osztályba vágó minden biztosítási ajánlatok elfogadtatnak.

Biztosíthatók pedig tűz ellen mindenemű takarmányfélék és gabonák, szabadban vagy fedél alatt, boglyákban, asztagokban vagy magtárban. Elcséplés után a biztosítás a magra is tovább foly, ha az iránt jelentés tétetett.

Az épület biztosítási osztálynál kiváló figyelembe ajánlatnak a „Victoria“ által életbe léptetett.

„társas-, árva vagyon- és egyházi biztosítás“

mire nézt külön, rendkívül kedvezményes, dijszabások vannak megállapítva.

Házi berendezések, mint butor, fehér-, ágy-, ruhanemű stb. különös kedvezményben részesülnek a biztosításnál

Ezeken kívül is biztosítás nyújtatik mindenemű lak- és gazdasági épületekre, gyárookra, malmokra, vasútépítkezésekre, kereskedelmi raktárookra, boltokban levő cikkekre, nyers és feldolgozott anyagokra stb. tűzvillámcsapás, rombolás, robbanás és kihurczolkodás veszélye ellen

Egyszersmind felhivatik a t. közönség

életbiztosítási

ajánlatait is a „Victoriá“-nál tenni meg, mely minden irányu módozataiban a legnagyobb előnyöket nyújtja.

Bővebb felvilágosítással, átnézeti könyvekkel, a díjak iránti tájékozással szolgálnak a társasági felügyelők s vidéki ügynökségek

a „VICTORIA“ biztosító társaság vezérügynöksége Kolozsvárt.

Wagner.

Szász.